

UDRUŽENI MUZEJI ZAGREBA - UMUZ

Na sastanku opunomoćenih predstavnika svih muzejskih ustanova - muzeja i galerija na području grada Zagreba, koji je održan 26. III 74. u Arheološkom muzeju ostvaren je samoupravni sporazum o udruživanju u zajednicu pod naslovom "Udruženi muzeji u Zagrebu" - UMUZ. Svrha ovog samoupravnog sporazuma je "izvršiti međusobno povezivanje određenih djelatnosti između svojih organizacija sa svrhom stvaranja jedinstvene osnove za politiku unapređivanja kulture na području muzejske i galerijske djelatnosti u gradu Zagrebu.

Zadatak UMUZ-a je - suradnja sa Interesnom zajednicom za kulturu u Zagrebu - zajedničko nastupanje pri suradnji sa drugim - razmatranje i predlaganje općih i posebnih stavova - predlaganje novih oblika rada i organizacije - dogovaranje zajedničkih napora na unapređenju muzejske zakonom propisane djelatnosti, napose unapređenje odgojno-obrazovnog stručnog i znanstvenog djelovanja, - zajednička suradnja za unapređenje kadrovske strukture - zajedničko usklađivanje srednjoročnog i dugoročnog programa razvoja - sistematsko međusobno informiranje o ostvarivanju programa i plana rada.

UMUZ djeluje na principu solidarnosti. Zaključci obavezuju sve organizacije udruženog rada koje te zaključke prihvate. Zaključci se donose na zajedničkom sastanku delegata. Svaki muzej delegira svoga člana u koordinacioni odbor.

Prvi predsjednik koordinacionog odbora izabran je prof. Marcel Gorenc delegat Arheološkog muzeja, zamjenik predsjednika izabran je ing. Vjekoslav Brajdić, direktor Mineraloško-petrografskog muzeja.

Koordinacioni odbor je vrlo aktivno započeo svoj rad i djelovanje i sa puno opravdanja očekuju se i rezultati koji će biti od interesa za muzejsku službu u Zagrebu a time od neposrednog interesa za cijelu našu muzejsku službu.

PRIMJENA KRIMINALISTIČKIH METODA ZA PROUČAVANJE POVIJESNIH DOKUMENATA

Znanstvena istraživanja metodama, koje su stvorene u cilju otkrivanja počinitelja krivičnih djela, nemaju na izgled ničeg zajedničkog s proučavanjima povijesno-kulturnih dokumenata. Međutim, već više puta upravo primjenom kriminalističkih metoda pročitani su stari, gotovo posve uništeni tekstovi, time je razjašnjeno porijeklo prijepornih književnih rukopisa ili je ustanovljen neki novi podatak iz života znamenitih ličnosti.

U svim tim slučajevima kriminalistički stručnjak ili sudski vještak za rukopise nije bio posvećen stvaranju dokaza u cilju ustanovljavanja istine za sudski postupak, već vrijednom i plemenitom cilju unapređivanja kulturnih i povijesnih spoznaja.

Č i t a n j e u n i š t e n o g p e r g a m e n t a

Često su stari rukopisi nečitki zbog oštećenosti pergamenta ili starosti papira. Tada valja primijeniti suvremene fizikalne metode obnavljanja tekstova.

Tako su se na jednom pergamentu iz XIII. stoljeća jedva nazirali tragovi teksta koji je bio potpuno nečitak, jer je taj dokumenat bio jako oštećen. Pergament je obasjan ultravioletnim zrakama, a djelovanjem tih zraka dolazi do jačeg pobuđivanja atoma u dijelovima gdje je u pergamentu upijena tinta. Stoga takva mjesta intenzivno fluoresciraju i ono je bilo nevidljivo ili jedva vidljivo - postalo je posve čitko. Sve to snimljeno je uz žuto-zeleni filter i vrlo dugu ekspoziciju, te je takvim postupcima dobivena fotografija na kojoj je ranije nepoznat tekst postao sasvim čitak i podoban za znanstveno istraživanje. Ovaj primjer pokazuje do kojih se rezultata može doći već poznavanjem jedne od temeljnih kriminalističkih metoda za vještačenje isprava.

U s p o r e đ i v a n j a s t a r i h r u k o p i s a

U srednjem vijeku autorstvo nije imalo onu važnost koju posjeduje u naše doba kad se potpisuje čak i beznačajni novinski članak. Stoga niz važnih starih rukopisa ne nosi potpis pisca, pa se kojiput pojavljuje pitanje odgonetavanja autorstva takvih književnih djela. Književno povijesna proučavanja bitno otežava činjenica da je tek manji dio djela starije hrvatske književnosti tiskan, a većina djela se širila prepisivanjem. Tako je vrlo složeno pitanje autorstva starijih djela dramske književnosti koja su desetljećima ležala posve zaboravljena. Za najpoznatije kajkavsko scensko djelo "Diogeneš" se dugo vremena smatralo da je rad Matije Jandrića. Tek je kasnije neprijeporno ustanovljeno da je to izvorno djelo Tita Brezovačkog.

Prilikom proučavanja porijekla rukopisa starih književnih rukopisa povjesničari surađuju i sa sudskim grafologom. Tako se usporedbom rukopisa može ustanoviti tko je autor prijepornog teksta. Književni historičar Dr. Franjo Fañčev uočio je važnost proučavanja rukopisa o čemu najbolje svjedoče neki njegovi radovi koji pokazuju dosta dobro poznavanje sudske grafologije.

Kad je pronađena književna zaostavština pjesnika Vladimira Vidrića, među rukopisima pjesama bilo je i nečitkih i to kako zbog zgužvanosti papira tako i zbog razmazanosti olovke i starosti teksta. Stoga se svojedobno akademijin Institut za književnost obratio stručnjacima za vještačenje dokumenata. Nečitki rukopisi su fotografski snimljeni uz infracrvene zrake, a takvo

obasjavanje čini tekst neusporedivo vidljivijim jer tamnija mjesta, tj. potezi olovke daju veći intenzitet u infracrvenom dijelu spektra.

Primjenom infracrvenih zraka pročitani su i neki dijelovi Misala iz 1483. godine.

Godine 1952. slučajno je u jednoj podrumskoj prostoriji, gdje se za vrijeme rata nalazio policijski zatvor, nađen nepotpisani zapis pisan neposredno pred strijeljanje velike grupe komunisti koji su bili zarobljeni nakon pobune u kerestinečkom logoru. Prije nekoliko godina je dio zida sa zapisom skinut i prenesen u Muzej revolucije. U 1969. godini izvršeno je vještačenje rukopisa zapisa i izvršena je komparacija s rukopisima osoba koje su dolazile u obzir kao eventualni autori. Opsežnim proučavanjem je ustanovljeno da postoje brojne važne podudarnosti s rukopisom književnika Augusta Cesarca, pa je tako izveden zaključak da je Cesarec autor tog teksta. Do toga važnog rezultata došlo se zahvaljujući primjeni metode sudskog vještačenja rukopisa.

Pristup proučavanju kako starih tako i novijih dokumenata je mnogostruk, a putovi do znanstvenih spoznaja su raznoliki. Jedan važan put postoji zahvaljujući suvremenim metodama vještačenja dokumenata.

Mr Željko Sabol

O p a s k a r e d a k c i j e: Upozoravamo muzeje i kolege na ovaj članak koji će sigurno muzejima biti od koristi i pomoći. U slučaju potrebe takovih i sličnih proučavanja upućujemo kolege na druga mr Željka Sabola, 41000 Zagreb, Braće Kavurića 11/II, koji je spreman pomoći savjetom i stručnim ekspertizama. Njegovom praksom i iskustvom kao sudski vještaj za rukopise sudjelovao je i u nekoliko naših muzeja u rješavanju problema koji su donijeli vrijedne rezultate. Mr Sabol raspolaže sa laboratorijem koji je opremljen suvremenom aparaturom.

M D C

INTERPOL U BORBI PROTIV KRAĐA UMJETNINA

Andre Bossard, visoki funkcioner pariške centrale Interpola dao je prikaz štampan u Unesco-Dienst 1/73 str.7-II., Köln, BRD, o problemima i iskustvima Interpola u borbi protiv masovnih, često vanredno dobro organiziranih i uzorno tehnički opremljenih plačkaških ekipa koje vrši krađe umjetnina u muzejima, galerijama, trgovinama antikviteta, crkvama, samostanima i historijskim ambijentima. Ove krađe umjetnina, prema izvještajima Interpola, zauzele su ogromne i zabrinjavajuće razmjere.